

TÜRK HALK HİKÂYELERİNDE “İLK GÖRÜŞTE AŞK” MOTİFİ, ENSEST YASAĞI VE EGZOGAMI

“Love At First Sight” Motif, Incest Prohibition and Exogamy in Turkish Folk Stories

Nefise ABALI*

ÖZ

Bu makalede öncelikle ensest yasağının ve egzogaminin tanımı ve işlevi ele alınmıştır. Ardından kız kaçırma ile birlikte evlilik ilkelerinin oluşmaya başladığı belirtilerek egzogaminin sürekliliğinin ensest yasağı ile sağlandığı üzerinde durulmuştur. Beş Türk halk hikâyesi, ensest yasağı, egzogami ve kız kaçırma kavramları bağlamında incelenmiştir. Ayrıca Türk halk hikâyelerindeki “ilk görüşte aşk” motifine dikkat çekilmiştir. Bu inceleme sonucunda ensest yasağının kapsamının belirleyiciliğinde toplumun ve İslam dininin etkisi gösterilmiş, evlilik ilkelerinin temelinde ensest yasağı ve egzogaminin varlığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Halk Hikâyesi, İlk Görüşte Aşk, Ensest Yasağı, Egzogami

ABSTRACT

The article firstly analyses the function and definition of incest prohibition and exogamy, then creation of marriage principles with bride capture. It is emphasized that continuity of exogamy was provided with the incest prohibition. Five Turkish folk stories were analyzed within the scope of incest prohibition, exogamy and bride capture. Additionally, “love at first sight” motif in Turkish folk stories was called attention. As a result of this analysis, affect of society and Islamic religion in determining the context of incest prohibition was dwelt on, and existence of incest prohibition and exogamy was ascertained within the fundamentals of marriage principles.

Key Words

Folk Story, Love at First Sight, Incest Prohibition, Exogamy

Giriş

Ensest yasağı, insanlık tarihinin başlangıcından beri var olduğu bilinen bir yasaktır. *Antropoloji Sözlüğü*'nde ensest, yakın akrabalar arasında cinsel ilişki ve evlilik olarak tanımlanır (Emiroğlu-Aydın 2003: 263). Ensestin kapsamı akrabalık tanımlarına göre değişmektedir. Örneğin, totem toplumlarında aynı totemden gelenler akrabayken, günümüzde akrabalık kan bağıyla açıklanmaktadır. Ensest üzerindeki araştırmalar ensest yasağının kökeninin ve işlevinin ne olduğu sorusu çevresinde gelişmiş ve bu bağlamda birçok araştırmacı, ensest yasağı ve egzogamiyi (dış evlilik) aynı tanımlar içerisinde değerlendirmiştir. Egzogami, kişinin kendi toplumsal grubu dışından evlenmesini öngören bir

evlilik ilkesidir (Emiroğlu-Aydın 2003: 219). Ensest yasağının temel işlevi de egzogamiyi desteklemek ve egzogaminin sürdürülmesini sağlamaktır. Dolayısıyla ensest yasağı, evlilik kurallarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Evlilik kuralları bağlamında Ali Berat Alptekin'in *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı* kitabında yer alan aşk hikâyeleri gözden geçirilmiş ve dört çeşit âşik olma motifinin her birini örneklendiren halk hikâyeleri bu çalışmada incelenmek üzere seçilmiştir. Adı geçen kitaptaki *Kerem ile Aslı Hikâyesi*¹, *Arzu ile Kamber Hikâyesi*, *Ferhat ile Şirin*, *Hurşit ile Mahmihri Hikâyesi* ve *Elif ile Mahmut Hikâyesi* ele alınarak ensest yasağı ve egzogami kavramları çerçevesinde incelenecektir.

Tarihçi Reay Tannahill, *Tarihte Cin-*

* Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, nefise@bilkent.edu.tr.

sellik adlı çalışmasının “İlk Tabu” başlığı altında ensest yasağının ortaya çıkışını ve bu yasağın nedenlerini açıklamaktadır. Mağara yaşamının gelişmesine yol açan soğuk hava şartlarının, mamut, misk öküzü ve bizon gibi daha büyük ve güçlü hayvanlara uygun şartlar olduğunu belirten Tannahill, bu hayvanların avlanmasının hiç de kolay olmadığını ve avlanmanın işbirliği gerektirdiğini söylemektedir. Ayrıca, sürülerin diğer kabilenin topraklarına girerek otlaması sonucu kabileler arasında ortaya çıkacak sorunlara da dikkat çekmektedir. Sonuç olarak mağara yaşamıyla birlikte kabileler arası temas kurulduğu, böylelikle ilk sosyal anlaşmaların ortaya çıktığını görmekteyiz. Tannahill, “Kabileler arasında temasın artmasının sonuçlarından biri de herhalde aşk ufuklarının genişlemesi olmuştur; ‘ilk görüşte aşk’ ancak yabancılar arasında mümkündür (26).” diyerek egzogaminin başlangıcını kabileler arası temasın artmasıyla ilişkilendirmiştir. Kabileler arası temasın artmasından önce endogami (iç evlilik) doğal olarak kaçınılmazdı.

Egzogami (exogamy) ve endogami (endogamy) kavramlarını ilk defa 1865’te John F. McLennan, *Primitive Marriage* (İlkel Evlilik) kitabında kullanmıştır. Evlilik kurallarının kökeninin egzogamiyle ilişkili olduğunu belirten McLennan, ilkeller arasında evliliğin kız kaçırma (bride capture) şeklinde gerçekleştiğini ifade etmektedir. İlkel insanlar, kız bebekleri öldürdüğünden kız kaçırma âdetiyle diğer bir kabilede ya da gruptan yabancı bir kadınla evlenmişlerdir (Arens 1986: 35). Aslında kız kaçırma, ensest yasağından ziyade evlilik kurallarının ortaya çıkışını açıklasa da, egzogaminin başlangıcını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

McLennan’ın “The Origin of Exogamy” (“Egzogaminin Kökeni”) makalesinden öğrendiğimize göre kız kaçırma

ve evlilik, ilkel kabilelerde eş anlamlıdır. Kız kaçırma uygulaması ya da egzogami, daha sonraları evlilik kuralı haline gelmiştir. McLennan ilkel kabilelerin neden kız kaçırmaya gerek duyduğunu, grubun erkekleri yokken ya da savaşırken, kadınların ve kız çocuklarının kaçırılmasıyla ve kadın sayısının erkeklere oranla sayıca azalmış olabileceğiyle açıklamaktadır (97). İlk başlarda kız kaçırma olayı şiddet içerse de sonraları buna gerek kalmamıştır. Zamanla kız kaçırma evlilik arasındaki ilişki tamamlanmış, böylelikle kız kaçırma evlilik aynı anlamlara gelmiştir.

Kız kaçırma, bir erkeğin diğer kabilede ya da gruptan kaçırıldığı (evlendiği) bir kıza kendi bulunduğu coğrafyaya götürmesi noktasında dikkat çekicidir. Burada erkek kendi kabilesini ya da bulunduğu coğrafyayı değiştirmezken, kadın evlilik yoluyla hem tanımadığı bir aileye hem de tanımadığı bir coğrafyaya dâhil olur. Birçok baba türlü nedenlerden kızını başka bir kabileye vermek istemeyecek ya da genç kız ailesinden ayrılıp başka bir coğrafyaya gitmek istemeyecektir. Ancak kabile, yaşamını devam ettirebilmek için kadınları dışarıya vererek siyasal ittifaklar kurmak zorundadır. İşte bu noktada yasaklar ve kurallar devreye girecek, günümüze kadar süregelen evlilik kurallarının temelleri ensest yasağıyla birlikte atılacaktır. Sonuç olarak kız kaçırma, egzogaminin doğuşunu hazırlamış, egzogaminin varlığı da ensest yasağını yaratmıştır. Bu bağlamda McLennan, “Aynı kana sahip insanlar arasında evlilik yasağının ilk örneği(nin) egzogami (98).” olduğunu belirtmektedir.

Aşk Hikâyeleri ve Aşık Olma Motifleri

Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı’nda yer alan aşk temalı Türk halk hikâyelerinin çoğu evlilikle noktalanmaktadır. Ge-

nellikle aşk hikâyelerinin başlangıcında gençler birbirlerine âşık olur. Başlarından geçen türlü maceralar sonucu ya birbirlerine kavuşup evlenir ya da aynı anda ölümü seçerler. Türk halk hikâyelerinde âşık olma motifi önemli bir yer tutmaktadır. Bu hikâyelerde kahramanlar dört şekilde birbirlerine âşık olur: Bâde içerek âşık olma, aynı evde büyüyen kahramanlar kardeş olmadıklarını öğrenince âşık olma, resme bakarak âşık olma ve ilk görüşte âşık olma. Mezarlıkta, su yanında veya ıssız bir yerde uykuya dalan kahraman, rüyasında Hazreti Hızır'ı ya da pirleri görür ve onun elinden bâde içer, böylelikle rüyasında âşık olur (*Kerem ile Aslı*). Aynı evde büyüyen kahramanlar, kardeş olmadıklarını öğrenince birbirlerine âşık olurlar. (*Arzu ile Kamber*). Erkek kahraman herhangi bir yerde gördüğü bir güzelin resmine bakarak âşık olur (*Elif ve Mahmut Hikâyesi*). Birbirini tanımayan iki genç herhangi bir yerde (bahçede, pencerede, yolda) ilk defa karşılaştıklarında birbirlerine âşık olurlar (*Ferhat ile Şirin*) (Alptekin 1997: 20-21).

Kerem ile Aslı Hikâyesi'nde Kerem ve Aslı doğmadan babaları birinin oğlu, birinin kızı olursa birbirlerine vereceklerine dair söz verirler. Ancak çocuklar evlilik çağına geldiğinde Hıristiyan olan Keşiş, din farklılığı nedeniyle kızını Müslüman Şah'a vermek istemez. Bunun üzerine kızını alıp başka bir memlekete göç eder. Kerem, bir gün av dönüşü uykusunda pir elinden bâde içer ve sevgilisi gösterilir. Bâdenin etkisiyle de Kerem gurbete çıkar. Aslı'nın babasının evine konuk olur. Bir gün ava çıkan Kerem'in şahini bir bahçeye girer, Kerem de onu takip ederek bahçeye girince rüyadaki sevgilisini görür. İki sevgili de birbirini tanırlar. Burada Aslı'nın duyularıyla ilgili bilgi yoktur. Daha çok Kerem'in aşk derdiyle yemediği içmediği kesildiği anlatılır. Kerem, Aslı'yla evlenmek ister, an-

cak Aslı'nın babası bu durumu engeller, kızını alıp diyar diyar kaçar (Alptekin 1997: 232-235). Rüyada âşık olma motifi, daha çok âşıkların hayatını anlatan halk hikâyelerinde görülmektedir. Bâde içmek, "âşık" olmanın da ilk adımıdır. Buradaki âşık, saz çalıp söyleyen ozandır. Bâde içen âşık, rüyasında gördüğü kızı aramak için yollara düşer. Bu kız, âşığın bulunduğu mekânda ya da memlekette ortaya çıkacak bir güzel değildir. Âşık onu uzak diyarlarda arayacaktır. Burada da kız kaçırma ve ezogami ilişkisini görmek mümkündür. Erkek, evleneceği kızı başka bir diyarda bulacak ve onu alıp kendi memleketine getirecektir.

Arzu ile Kamber Hikâyesi'nde Arzu'nun babası, tarlada çalışırken bir sandıkta bulduğu bir erkek çocuğunu evlat edinip evine götürür. Adını da Kamber koyar. Kamber ve Arzu aynı yaşlardadır ve birlikte büyürler. "Bunlar yine bir gün okula giderken, yollarını bir kocakarı keserek, kardeş olmadıklarını söyler. Kamber, kardeş olmadıklarını öğrendikten sonra Arzu'yu sevmeye başlar. Arzu da Kamber'i sevmektedir. Babaları, iki âşığı okuldan alır. Kamber'i koyun otlatmaya gönderir, Arzu da evin işlerini yapmaya başlar" (Alptekin 1997: 216). Hikâye anlatıcısı, kardeş olmadıklarını öğrendikten sonra Arzu ve Kamber'in birbirini sevdiğini açıklamaktadır. Ancak iki gencin birlikte büyümeleri, birlikte gezip oynamaları kardeş olmadıkları için onların birbirlerine âşık olmalarına da neden olmuştur. Bu nedenle babaları iki âşığı okuldan alır ve ikisinin bir arada olmaması için Kamber'i farklı bir mekâna gönderir.

Psikolog Roger V. Burton, ensestinden nedenlerini sorguladığı makalesinde ensest tabusunu şu şekilde açıklar: "Ensest tabusu, aile içi cinsel rekabet problemlerini çözmektedir ki eğer bu rekabet kontrol edilmezse, aile üyeleri birbirinden kopacaktır" (506). Ensest tabusu,

toplumsal düzeni ve iletişimi sağladığı gibi aile içi düzeni de sağlamaktadır. Ayrıca Burton, küçük çocuğun belli bir olgunluğa gelene kadar ailesi tarafından korunması gerektiğine dikkat çekmektedir. Küçük çocuk, ancak erginleştğinde cinsler arası farklılığı görebilecek ve aile dışındaki karşı cinsten biriyle evlenmek isteyecektir. Böylelikle akraba ve akraba olmayanın tanımlanması ile kadınların karşılıklı değişimi sonucu akrabalık bağları oluşturulmuştur.

Bir gün kocakarı, Kamber'in Arzu'yu öptüğünü görür ve bunları birbirinden ayırmak için köyün ileri gelenlerini toplayarak ziyafet verir. "İçlerinden birisi, bu ziyafetin sebebini sorunca kocakarı, Arzu ile Kamber'i ayırması için ne yapması gerektiğini sorar. Adamlardan biri de Arzu'nun annesinin sütü ile bir yemek yapıp Kamber'e yedirmesini tavsiye eder" (Alptekin 1997: 216). Kocakarının tutumunda toplumun tepkisini görmek mümkündür. Ayrıca kocakarının "Onlar kardeş gibi büyüdüler, o yüzden birlikte olamazlar." diye düşünerek mi Arzu ile Kamber'i ayırmaya çalıştığı açık değildir. Çünkü bu kocakarı, hikâyenin en başında onlara kardeş olmadıklarını söyleyen kadındır. Biyolojik olarak Arzu'nun kardeşi olmayan Kamber, Arzu'nun annesinin sütünün karıştırıldığı yemeği yiyerek aynı anneden süt içmiş olmalarından dolayı Arzu'yla kardeş sayılacaktır. Böylelikle de Arzu ile Kamber evlenemeyeceklerdir.

Sigmund Freud, *Totem ve Tabu*'da ensest ve egzogami yasasının totemizmle kuvvetli bir bağı olduğunu söylemektedir. Çünkü aynı totem grubunun üyeleri, aralarında cinsel ilişkide bulunamaz ve birbirleriyle evlenemezler (15). Totem soydan geldiğine göre, ensest yasağının kapsamı toplumlara göre değişmektedir. Totem anneden geldiği anaerik toplumlarda, oğul, aynı toteme üye oldukları için anne ve kız kardeşiyle birlikte

olamamakta, ancak baba, farklı totemden olduğu için kızıyla evlenebilmektedir. Ayrıca, totem, bugün bildiğimiz anlamdaki ailenin yerini tutmaktadır ve bu nedenle totem üyeleri akraba ve aile sayılmaktadır. Ensest tanımları da akrabalık tanımlarına göre değişmektedir. Örneğin, çekirdek aile kavramıyla birlikte ensest, anne-oğul, baba-kız ve erkek kardeş-kız kardeş şeklinde gerçekleşen bir ilişki türü olarak görülmektedir.

Arzu ile Kamber'in aynı anneden süt içerlerse kardeş sayılacak olmaları, ensest yasağının Türk halk hikâyelerinde nasıl tanımlandığını göstermesi bakımından önemlidir. "Sütkardeş" kavramı Türkiye'de yaygın olarak kullanılmaktadır. Sütkardeş, aynı kadından süt emmiş, kardeş olmayan çocukların her biridir (TDK *Türkçe Sözlük*). Türkiye'deki ensest kapsamının belirleyiciliğinde İslam dininin etkisi görülmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Nisâ suresinin 23. ayeti şu şekildedir: "Size şunlarla evlenmeniz haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, kardeşlerinizin kızları, sizi emzirmiş olan süt anneleriniz, süt kardeşleriniz, hanımlarınızın anneleri [...]" (Yazır 2002: 302)." Görüleceği gibi bu ayette birinci dereceden akrabalarla evlilik yasaklanmıştır. Ancak bu akrabaların dışında kalan "sütanne" ve "sütkardeş" de ensest grubuna girmektedir. Eski Türk ailesinde de ensest yasağının izlerini görmek mümkündür. Köktürkler ve Altay Türkleri egzogami yoluyla evlenmişlerdir. *Türk Ailesi Antropolojisi* adlı çalışmada bu evliliklerle ilgili olarak "aynı soy" içerisinde bulunanların birbiriyle evlenmediği belirtilmekte, ancak "sütkardeş" kavramıyla ilgili bir açıklamaya rastlanmamaktadır² (Tezcan 2000: 14-24). Dolayısıyla "sütkardeş" in ensest kapsamına girmesi İslamiyetin etkisiyle açıklanmaktadır.

Arzu küçük kardeşinden koca-

karının planını öğrenir ve Kamber'in yemekten yemesine engel olur. Buna üzülen Kamber, evi terk eder. Arzu'yu başka biriyle evlendirmek isterler. Evlendirmek istedikleri kişi de buldukları memlekete dışarıdan gelen bir ağa oğludur. Ancak evlendikleri gece damat ölür. Daha sonra Kamber, Arzu'yu bulur ve onun dizlerinde ölür (Alptekin 1997: 216-18). Arzu, kardeş olmadıkları halde Kamber'le evlenememiş, başka bir memlekette gelen birisiyle evlendirilmiştir. Bu noktada erkeğin başka bir memlekette gelip kızı istemesi, kızı aldıktan sonra kendi bulunduğu memlekete götürmesi kız kaçırma ve egzogamiyle yakından ilişkilidir. Kamber de bu bağlamda ensest yasağına uymak zorunda bırakılmıştır. Kamber'le Arzu'nun biyolojik olarak kardeş olmamalarına karşın aynı evde kardeş gibi büyümeleri toplumun gözünde onların akraba grubuna dâhil edilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla Arzu egzogami yoluyla başka bir memlekete gönderilmiştir.

Alptekin kitabında yer verdiği halk hikâyelerini Stith Thompson'un *Motif Index of Folk-Literature* (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) kitabına göre tasnif etmiştir. "T.Evlilik" maddesi altında yer alan "T.15 İlk görüşte âşık olma" motifinde 23 hikâye sıralanmıştır.³ "İlk görüşte âşk" motifinin yer aldığı hikâyelerin hepsine burada değinilmeyecektir. "İlk görüşte âşk" motifi, daha önce birbirini hiç görmemiş kişilerin arasında gerçekleşmektedir. Örneğin, *Ferhat ile Şirin*'de Şirin ile ablasının yaptırdığı sarayda çalışan Ferhat bir görüşte birbirlerine âşık olurlar (Alptekin 1997: 266). *Hurşit ile Mahumihri Hikâyesi*'nde ava çıkan Hurşit Bey, elindeki doğanı kaçıtır. Onu ararken bir çadıra girer ve Mahumihri'yi görür görmez âşık olur, hatta Hurşit Bey aşkın etkisiyle düşüp bayılır (Alptekin 1997: 204).

"Resme bakıp âşık olma" motifi, "ilk

görüşte âşk" motifini de içinde barındırmaktadır. Örneğin, *Elif ile Mahmut Hikâyesi*'nde Mahmut, ava çıkar, bir ceylanı takip ederken bir mağaraya girer. Mağaradan çıkarken aksakallı bir ihtiyarla karşılaşır, orada resmini gördüğü kıza âşık olur. İhtiyarın elinden bâde içer ve âşık olduğu kıza aramaya çıkar (Alptekin 1997: 212). Burada Mahmut, ilk defa resmine baktığı bir kıza âşık olur. Görüleceği gibi yine birbirini tanımayan gençler arasında bir âşk doğar.

Hikâyelerde "ilk görüşte âşk" sonrası erkek, evlenmek için kızı ailesinden istemektedir. Aynı durum, rüyada âşık olma, resmini görüp âşık olma, bâde içip âşık olma motiflerinde de yer almaktadır. Hikâyelerdeki âşk, evlilikle noktalanmak üzere kurgulanmıştır. Muhtemel evliliklerin hemen hepsi de egzogami yoluyla gerçekleşmektedir.

"İlk görüşte âşk" motifi, egzogaminin işleyişini ve devamlılığını göstermesi bakımından önemlidir. Zihinleri meşgul eden soru, ensest yasağının mı yoksa egzogami ilkesinin mi ilk kültürel ilke olduğu sorusudur. Bu çalışmada incelenen metinler üzerinden bu soruyu cevaplamak mümkün değildir. Ancak *Arzu ile Kamber Hikâyesi*'nde görüldüğü gibi, kadın ya da erkeğin evlilik aşamasına gelmeden önce karşı cinsin ayırımına varması gerekmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, kişinin "evlilikten önce" ensest yasağının bilincine varmasıdır. Böyle bir ayırma varılmasında toplum yapısının etkisi göz ardı edilemez. Egzogami ise, bunun sadece sonucu olabilir.

Günümüzde akraba evliliği olarak tanımlanan evlilik türü, doğacak bebeklerde genetik hastalıklara yol açacağı düşüncesinden dolayı uzak durulması gereken bir evlilik türü olarak gösterilmektedir. Antropolog Lewis Henry Morgan ve Frank B. Livingstone⁴ gibi araştırmacılar, ensest yasağının kökenini,

bu düşünceyle açıklamaktadır. Ancak bu yüzeysel bir yaklaşımdır. Ensest yasağının nedenlerinden biri olarak, ensest sonucu sağlıklı bir evlat dünyaya getirilemeyeceğini söyleyen bilim adamlarına karşılık antropolog George P. Murdock, ilkel insanın böyle bir üremenin sağlıklı etkilerini bilmediğini ve farkında olmadığını belirtmektedir (Burton 1973: 505). Özellikle ensest yaşağını çiğneyenlerin cezalandırılması bu yaşağın yararları ve işlevselliği üzerinde düşünmemizi sağlamaktadır.⁵ Ayrıca *Türk Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı* adlı çalışmada yer alan aşk hikâyelerinin hiçbirinde ensest yaşağının çiğnendiği görülmemektedir.

Sonuç

Burada incelenen *Kerem ile Aslı Hikâyesi*, *Ferhat ile Şirin*, *Hurşit ile Mahumihri Hikâyesi* ve *Elif ile Mahmut Hikâyesi*, daha önce birbirlerini fiziksel olarak görmemiş kahramanlar arasında gerçekleşen bir aşkı anlatmaktadır. *Arzu ile Kamber Hikâyesi*, aynı evde büyüyen kahramanların birbirlerine âşık olması bakımından farklılık göstermektedir. Ancak bu halk hikâyesi, ensest yaşağının kapsamını ve egzogaminin işleyişini göstermesi açısından önemlidir. Görüldüğü gibi ensest yaşağının kapsamı İslamiyetin etkisiyle birlikte farklılık göstermiş, “sütkardeş” de evlenilmesi yasak olanlar grubuna dâhil edilmiştir.

Ensest yaşağını halk hikâyelerinin “ilk görüşte aşk” motifinde görmek mümkündür. Evlilik öncesi “ilk görüşte aşk” motifi, gencin, karşı cinsin ayrımına varmasını ifade etmektedir. Genç, içinde olduğu mekânda ya da coğrafyada bulunan birine âşık olmaz. Âşık olacağı kişi fiziksel olarak daha önce hiç görmediği birisidir. Dolayısıyla bu kişi gencin yakın akrabalarından biri olmayacaktır. *Arzu ile Kamber Hikâyesi*'nde görüldüğü gibi egzogaminin uygulanışı ve devamlılığı da bu ensest yaşağına uyulduğu sü-

rece gerçekleşmektedir. İncelenen halk hikâyelerinde “ilk görüşte aşk” motifi ve egzogaminin varlığı ensest yaşağına işaret etmektedir. Dolayısıyla halk hikâyelerindeki ensest yaşağı, egzogami ve “ilk görüşte aşk” motifi üzerinden tanımlanmakta ve egzogamiyle birlikte evlilik kurallarının temelini oluşturmaktadır.

NOTLAR

- 1 Bu hikâye kitapta özet olarak verilmiştir.
- 2 Ziya Gökalp'in *Türk Medeniyet Tarihi*'nin “Türk Ailesi” bölümünde de eski Türklerde “sütkardeş”in ensest yaşağı kapsamında değerlendirilmesiyle ilgili bir açıklama yoktur. Bakınız: 199-231.
- 3 *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı* adlı çalışma 70 Türk halk hikâyesi esas alınarak oluşturulmuştur. “İlk görüşte aşk” motifinin geçtiği hikâyeler için bakınız: 375-377.
- 4 Bakınız: Morgan, Henry. *Eski Toplum 1-2*. İstanbul: Payel Yayıncılık, 1986. Livingstone, Frank B. “Genetics, Ecology and The Origins of Incest and Exogamy”. *Current Anthropology*, Vol: 10, No: 1 (Feb, 1969). 45-61.
- 5 Bu konuda Claude Lévi-Strauss'un görüşleri için bakınız: *The Elementary Structures of Kinship*. Boston: Beacon Press, 1969.

KAYNAKLAR

- Arens, W. *The Original Sin- Incest and Its Meaning*. New York: Oxford University Press, 1986.
- Alptekin, Ali Berat. *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- Burton, V. Roger. “Folk Theory and Incest Taboo”. *Ethos*, Vol. 1, No. 4 (Winter, 1973). 504-516
- Emiroğlu, Kudret ve Suavi Aydın. *Antropoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.
- Freud, Sigmund. *Totem ve Tabu*. İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1984.
- Güvenç, Bozkurt. “Akrabalık ve Evlilik”. *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1974. 270-316.
- McLennan, John and D. McL. “The Origin of Exogamy”. *The English Historical Review*, Vol. 3, No. 9 (Jan., 1888). 94-104.
- Tannahill, Reay. *Tarihte Cinsellik*. Ankara: Dost Yayınları, 2006.
- Tezcan, Mahmut. “Eski Türk Ailesi”. *Türk Ailesi Antropolojisi*. Ankara: İmge Yayınları, 2000. 13-32.
- Yazır, Elmalılı Hamdi. *Kuran-ı Kerim Türkçe Meali*. İstanbul: İstanbul Dağıtım A.Ş., 2002.